

TÜRK DÜNYASI KADIN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ JOURNAL OF TURKIC WORLD WOMEN STUDIES

Dergi web sayfası: <https://turkicworldwomen.com/index.php/pub>
Journal homepage: <https://turkicworldwomen.com/index.php/pub>

Doi: 10.5281/zenodo.14030315

Kitap İncelemesi • Book Review

Kitabın Kimliği

“TÜRKİYE’DE REFAH DEVLETİ VE KADIN”

Hasan Tahsin YAZICI *

Kitap; Birinci Kısım, “Türkiye’de Refah Devleti, İşgücü Piyasası ve Toplumsal Cinsiyet” Başlığında; İkinci Kısım, AB Entegrasyon Sürecinde Refah Reformlarının Kadınların Statüsü Üzerine Etkisi Başlığında” olmak üzere toplam 13 bölümden oluşan derleme bir kitaptır.

Yazarın Adı (Derleyenler): Saniye Dedeoğlu-Adem Yavuz Elveren

Yayıncı: İletişim Yayınları

Yayın Tarihi: 15.11.2012

ISBN: 9789750511172

Dil: Türkçe

Sayfa Sayısı: 368

Cilt Tipi: Karton Kapak

Kağıt Cinsi: Kitap Kağıdı

Boyut: 13*19.5

Fiyat: 167,32 T.L.

YAZARLAR (DERLEYENLER)

Saniye DEDEOĞLU: Marie Curie Araştırma Görevlisi, Warwick Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Fakültesi, Muğla Üniversitesi. Doktorasını Londra Üniversitesi SOAS'ta Doğu ve Afrika Çalışmaları alanında Kalkınma Çalışmaları alanında tamamlamıştır.

Adem YAVUZ ELVEREN: Ekonomi alanında doktora derecesini 2008 yılında Utah Üniversitesi'nden aldı. Feminist ekonomi ve savunma ekonomisi alanlarında araştırmalarını sürdürmektedir. Saniye Dedeoğlu, Türkiye’de Cinsiyet ve Toplum: Neoliberal Politikaların Etkisi, Siyasal İslam ve AB Katılımı (IB Tauris, 2012), Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın (İletişim Yayınları, 2012) ve 2000’lerde Türkiye. “Sosyal Politika ve Cinsiyet” kitabı (İmge Kitabevi Yayınları, 2015). Türkiye’de Beyin Göçü ve Cinsiyet Eşitsizliği (Palgrave Pivot, 2018) ve Marksist Bir Perspektiften Askeri Harcama Ekonomisi (Routledge, 2019) kitaplarının yazarıdır. Fitchburg Eyalet Üniversitesi’nde (ABD) Ekonomi, Tarih ve Siyaset Bilimi Bölümü’nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Bu kitap, Türkiye’deki neoliberal iktisadi rejimin sosyal politikalar üzerindeki etkilerini, özellikle toplumsal cinsiyet ile kadın yönünden ele almaktadır. Kitap, piyasa, özel ile kamusal patriarkallığın etkileşimini vurgulayarak, kadın emeğinin bu üçlü kısılcının içinde nasıl bir rejime ve dışlama/sömürü

* Uzman Psikolojik Danışman, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kadın ve Aile Araştırmaları Programı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Samsun, Türkiye. hasantahsin55@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6759-6177

mekanizmalarına tabi olduğunu incelemektedir. Ayrıca, sosyal güvenlik reformları ve bu reformların cinsiyetçi farklılaşmaları nasıl kurup yeniden ürettiğine odaklanarak kadınların sosyal güvence tahribatına maruz kalma süreçlerini analiz etmektedir. Yazar, toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerinin, bu durum karşısında anlamını ve perspektifini sorgulamaktadır. Yazara göre bu eser, Türkiye'deki neoliberal toplumsal politika, siyasal İslam ile Avrupa Birliğine dahil olma aşamasının kesişiminde toplumsal cinsiyet münasebetlerinin nasıl tekrardan düzenlendiğini analiz eden ilk eserdir. Kitapta, bir taraftan "piyasalaştırılmış" bir sosyal güvenlik mekanizmasında kadın ve erkek arasındaki kanun eşitliğini özendirilen, öteki taraftan ücretsiz bakım sağlamayı "kadın meselesi" haline getiren sosyal normları güçlendiren yasal bir çerçeve olarak incelenmektedir. Çeşitli ekonomik ve politik değişimlerin çelişkilerine dair birçok orijinal ve iyi araştırılmış görüşler sağlamakta olan bu kitabın, toplumsal cinsiyet, toplumsal siyaset ve refah devleti literatürüne kıymetli bir katkı sunduğu düşünülmektedir.

Kitap, Batılı olmayan memleketlerde toplumsal cinsiyet ile refah devleti konusundaki münakaşalara faydada bulunmak ve toplumsal politika tatbiklerindeki değişikliklerin doğasını ve bunların kadınlar üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Bu analiz, kadınlara eşitlik sözü veren reformların kimi hallerde kadınların ananevi toplumsal cinsiyet rollerini koruduğunu ve kadınların özel korumaya gereksinim duyan güçsüz ve savunmasız bir kesim olduğu önyargısını kuvvetlendirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu kitap, refah devleti yapılarında yasalar çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya ve kadınların ana gereksinimlerini karşılamaya yönelik politikalar olmadan yapılan değişikliklerin, kadınların kırılganlığını fazlaca yükselteceğini ve onları müdafaasız bırakacağını ileri sürmektedir.

“Giriş: Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet, Toplum ve Refah Devleti”(29-45), başlıklı birinci bölümde yazar, Türkiye’deki refah devleti ile kadınları bir dizi faktörü inceleyerek eleştirel bir perspektife dikkat çekmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar genellikle toplumsal cinsiyet rolleri, refah devleti politikalarının kadınların üzerindeki etkileri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin nasıl şekillendiği gibi konulara odaklanmaktadır. Türkiye’de kadınların bulunduğu konum, Cumhuriyetin kuruluşundan yani 1923’ten beri Türk modernleşmesinin ana konusu olduğu belirtilmekte ve bunun politik münakaşaların harareti hususu durumundayken kadınların kendilerinin bu münakaşalarda eylemsel olarak genelde yer almadıklarına ve kadınların zıt politik grupların “simgesel piyonu” şeklinde erkeklerin siyasi kuvvet savaşımına sıkça konu edildiklerine değinilmektedir. 2008’deki sosyal güvenlik reformundaki düzeltmelerin kadınları biçimsel işgücü pazarına dahil olmaktan caydırıcı bir meyil taşıdığına dikkat çekilmektedir. Ayrıca yazar, burada 2003 yılında hayata geçirilen Sağlıkta Dönüşüm Programının kadınların erkeklere bağımlı şekilde görüldüğü hem kendisinde hem de yaşama uyarlanmasında görünür cinsiyetçi bir sapma olduğunu söylemekte ve devamında bireysel emeklilik mekanizmasının işgücü pazarındaki kadın ile erkekler arasındaki başkalıkların üstüne genişlemesinin emeklilik geliri içeriğinde uçurumun fazlaca artacağını söylemiştir. Özel istihdam bürolarının görevini analiz eden yazarımız, fazla sayıdaki kayıt dışılıktan ötürü iş sahası meydana getirmek tarafındaki tesirlerinin minimum seviyede olacağını belirterek bunların yalnızca işgücü pazarındaki gündelikçilerin çabasının istismarını dönüştürdüğünü iddia etmektedir.

“Türkiye’nin Değişen Refah Rejimi: Neoliberalizm, Kültürel Muhafazakarlık ve Yeniden Tanımlanan Toplumsal Dayanışma”(47-67) başlıklı ikinci bölümde yazar, Türkiye’deki refah rejiminin evrimini ve bu süreçteki oluşum özelliklerini ele almakta ve Neoliberal etkilerin tesiriyle Türkiye’nin 1980’lerden itibaren neoliberal politikalara yönelik bir geçiş yaşadığını ifade etmektedir. Özelleştirmelerin, serbest ticaret politikalarının ve düzenlemelerinin ekonomik yapıda önemli değişikliklere neden olduğunu ve bu değişimin, refahın devamını sağladığını belirtmektedir. İktidarın uygulamaya koyduğu sosyal bakım ve yardım sistemleri sosyal dayanışmanın ana unsuru şeklinde aileye dair kuvvetli bir tonlama ve İslami yardımseverlik ananelerine dimdik atıf yapımlar içermektedir. Türkiye’de kültürel muhafazakarlığın, toplumsal cinsiyet normlarına etki ettiğini ve kadın hakları konusunda gerilemeler yaşanabileceğini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin daha belirgin bir hale gelebileceğini vurgulamaktadır. Refah rejimindeki değişimin toplumsal dayanışmanın yeniden tanımlanmasına yol açtığını ve sosyal yardımların şekli ve durumunda, bu süreçte önemli değişiklikler yaşandığını ifade etmektedir. Neoliberal politikaların dağılımının ekonomik eşitsizlikleri artırabileceğini ve bu durumun da, özellikle kadınların ekonomik ve sosyal refahlarını olumsuz etkileyebileceğine örgütlü kadın grupları da işaret etmektedir.

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Taleplerini Anlamak: Türkiye’de Kadın Hareketinin Temelleri ve Sınırları” (71-98) başlıklı üçüncü bölümde yazar, Türkiye'deki kadın hareketinin sosyal olarak çeşitli dönemlerde ortaya çıktığına ve Cumhuriyet döneminin, kadınların toplumsal ve siyasal katılımlarında önemli bir dönem olduğuna dikkat çekmektedir. Ancak kadın hakları mücadelesinin daha eski tarihlerden başlayarak var olduğunu ve zaman içinde evrim geçirdiğini söylemektedir. Türkiye'deki kadın hareketinin, genellikle toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları, güçlü mücadele ve toplumsal özgürlük gibi temel talepler etrafında şekillendiğini belirterek bu taleplerin kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal hayatta eşit haklara sahip olmalarını savunduğunu ifade etmektedir. Kadın hareketinin karşılaştığı bazı kültürel normların, toplumsal beklentilerin ve bazı politik engellerin birleştirildiğini belirten yazar, ayrıca hareketin içinde farklı akımların ve görüşlerin bulunabileceğini, bunun da birleşik bir kadın hareketinin ayrıntılarını zorlaştırdığını bildirmektedir. Kadın hareketi içinde, farklı sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamlardan gelen kadınlar arasında çeşitlilik bulunduğunu ve bu çeşitliliğin bazen içsel tartışmalara neden olduğuna atıf yapmaktadır. Yazar, her kadın hareketinin bütün kesimlerin ortak katılımıyla ortaya konulamadığını ve bunda da farklı kadın hareketlerinin etkisinin bulunduğuna değinmektedir. Yazara göre İslami kadın hareketi diğer kadın hareketleri gibi çok etkin olamamış, belli bir düzeyde kalmıştır. Bu nedenle kadın hareketinin geleceğinin, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesindeki gelişmelere ve değişimlere bağlı olarak şekilleneceğini iddia etmektedir.

“Neoliberal Piyasa, Özel ve Kamusal Patriarkal Çıkamazında Kadın Emeği”(103-124) başlıklı dördüncü bölümde yazar, neoliberal ekonomi politikalarının etkisi altında kadın emeğinin nasıl şekillendiğini ve bu süreçte ortaya çıkan özel ve kamusal patriarkal yapıların kadınların deneyimleri üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Yazar, burada neoliberal ekonomik sistemdeki politika ve uygulamaların, kadınların işgücüne katılımını, çalışma koşullarını ve sosyal haklarını nasıl etkilediğini incelemektedir. Aynı zamanda, özel sektörde ve kamusal alanda kadınların karşılaştığı cinsiyetle ilgili ayrımcılık ve patriarkal yapıları eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Yine neoliberal politikaların iş dünyasındaki cinsiyet eşitsizlikleri nasıl derinleştirdiğini ve kadınların ekonomik olarak marjinalleşmesine nasıl katkıda bulunduğunu tartışmaktadır. Makro-ekonomik siyasetlerin Türkiye’de fakirlikle, işsizlikle ve bölgesel adaletsizlikle ve bilhassa korunmasız istihdam şekilleriyle savaşılmadığı sürece bu siyasetler eğitim alanında, bakım sektöründe ve iş oluşturma sahasında toplumsal cinsiyet eşitliğini amaçlamadığı vakitçe kadınların işgücü pazarından dışlanmasını önlemenin olanaklı olmadığını belirtmektedir. Kadın sivil toplum kuruluşlarının teşriki mesaisi ile toplumsal cinsiyet eşitliğini tesis etmek için kadınlara arka çıkan bir siyasi iradenin gerekliliği vurgulamaktadır. Yazar, feminizm, toplumsal cinsiyet eşitliği ve ekonomik adalet gibi konuları öne çıkararak, okuyuculara kadın emeği meselelerine feminist bir perspektiften bakma fırsatı sunmakta ve okuyuculara neoliberal politikaların kadın emeği üzerindeki etkilerini anlamaları ve bu alandaki sorunlara çözümler bulma konusunda düşünmeleri için bir çerçeve sunmaktadır.

“Türkiye’de Gelir Dağılımının ve Yoksulluğun Toplumsal Cinsiyet Boyutları”(127-156) başlıklı beşinci bölümde yazar(lar), Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısındaki gelir eşitsizliklerini ve yoksulluğu cinsiyet temelli bir analizle değerlendirmekte ve toplumsal cinsiyet boyutları, erkeklerle kadınlar arasındaki gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu anlamak için önemli bir perspektif sunmaktadır. Yazar(lar), kadınların işgücüne katılımı, ücret eşitsizliği, eğitim ve sağlık gibi faktörler üzerinden gelir dağılımındaki cinsiyet temelli farklılıkları incelemekte ve ayrıca, kadınların ekonomik hayata katılımının artırılması ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması için öneriler sunmaktadır. Türkiye'deki yoksulluğun kadınlar üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde tablolarla ve grafiklerle ele almakta ve yoksulluğun kadınları nasıl daha fazla etkilediğini, kadınların yoksulluktan çıkma süreçleri ve politika önerileri gibi konular hakkında bilgiler vermektedirler. Gelir dağılımı ve yoksulluk konularında cinsiyet temelli bir bakış açısı sunmakta ve Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele ve ekonomik kalkınma politikalarında nasıl iyileştirmeler yapılacağına dair önemli bir katkı sunmayı hedeflemektedirler.

“Kadınların Ev-Kadınlaştırılması: Ücretli ve Karşılıksız Emeğin Toplumsal Cinsiyet Temelli Bir Analizi”(159-180) başlıklı altıncı bölümde yazar(lar) bilhassa kadınların istihdamının mevcut koşullarda vakit kullanım şekillerinin etkisine odaklanarak Türkiye’de kadın ve erkeklerin vakit kullanımını analiz etmeyi amaçlamakta ve neticeler Türkiye’de ananevi toplumsal cinsiyetçi iş bölümünün yine hakim olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların çalışma saatlerinin çoğunluğunu karşılıksız çalışma

uygulamalarına ayırdığını belirten yazarlar, erkeklerin ise toplam çalışma saatlerinin çoğunluğunu ücretli faaliyetlere ayırdığını ifade etmektedirler. Yazar(lar)a göre, kadınlar vasati olarak erkeklerden fazlaca iş yüküne sahiptir ve bu durum bütün kadınlar için geçerlidir. Gelir getirici bir alanda çalışmanın karşılığı bulunmayan bir alanda çalışmaya ayrılan vakit üzerindeki tesirinin ise erkekler ile kadınlar arasında mühim başlıklar sergilediğini ifade etmektedirler. Ayrıca, kadınların çalışma sürelerinin erkeklerden çok daha fazla olduğunu belirterek bunun evdeki işlerin adaletli dağıtılmamasından kaynaklandığını ve kadınların evlenip çocuk sahibi olduklarında ücretli işlerde çalışma sürelerinin fazlaca azaldığını ve bunun sosyal politikalarla desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

“Ev İçi Emek ve Refah: Türkiye’de Evlatlık Kurumu İle İlgili bir Durum Çalışması”(183-205) başlıklı yedinci bölümde yazar, Türkiye’de Evlatlık kurumu olarak isimlendirilen, legal veya biyolojik şekilde aile ferdi bulunmayan kişiler aracılığıyla bedelsiz olarak tesis edilen ev içi emek analizini ifade etmektedir. Yazar burada, 2004 ve 2006 seneleri arasında genellikle Akdeniz yöresinde, evlatlık olarak verilmiş olan 22 kadınla yapılmış derinlemesine mülakatlara bağlı olarak Evlatlık kurumunun aşama ve neticelerini ele almaktadır. İmkanları bulunmayan imtiyazsız kadınların, biçimsel üretim sektörünün dışında kaldıklarını ve bundan ötürü Evlatlık kurumunun şekil değiştirmeden kaldığını ve süre gelen üretim münasebetlerinin bu kurumu, hayırseverlik kavramı ismi altında diri tuttuğunu belirtmektedir. Aile içindeki emek bölüşümünü, özellikle evlatlık sürecindeki aile dinamikleri ve ev içi görevlerin paylaşımını analiz etmekte ve bu, cinsiyet rolleri, ebeveynlik ve aile içindeki sorumlulukların nasıl dağıldığı gibi konuları içermektedir. Yazar, evlatlık kurumunu Türkiye'nin sosyal politika ve refah sistemi bağlamında değerlendirmekte ve bu kapsamda, evlatlık sürecinin sosyal politikaların ve toplumsal normların bir yansıması olup olmadığı üzerine odaklanmaktadır.

“Türkiye’de Refah Devleti, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın İstihdamı”(211-227) başlıklı sekizinci bölümde yazar, Türkiye'deki kadınların istihdamı, toplumsal cinsiyet ile refah devleti konularını bir araya getirerek analiz etmekte ve Türkiye'deki refah devleti modelini ve bu modelin evrimini ele almakta ve bu sosyal yardımlar, sağlık hizmetleri, eğitim ve diğer sosyal hizmetlerin kadınlar üzerindeki etkilerini incelemektedir. Yazar, toplumsal cinsiyet rollerini, kadın haklarını ve Türkiye'deki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ele almakta ve bu bağlamda, kadınların toplumdaki rollerinin, beklentilerinin ve haklarının üzerine odaklanmaktadır. Ayrıca, Türkiye’de kadın istihdamını destekleyen bakım hizmetleri penceresinden bakıldığında ülkemizin refah rejimi toplumsal cinsiyet yapısının genel şekilde patriarkal bir öz yapı sergilediğine dikkat çekmektedir. Öte yandan son senelerde AB’ye mutabakat aşamasında tatbik edilen kanuni değişiklikler ise kullanışlı politikalara tahavvül etmediğinden ne kadın istihdamı özendirilmekte ne de çocukların bakım uygulamalarında benimsenmiş amme hizmetleri geliştirildiğini ifade etmektedir.

“Türkiye’de Sosyal Güvenlik Reformu ve Kadınlar Üzerine Etkisi”(231-247) başlıklı dokuzuncu bölümde yazar, Türkiye'deki sosyal güvenlik sisteminin geçirdiği reform sürecini ele alırken, özellikle bu reformun kadınlar üzerindeki etkilerine odaklanmakta ve sosyal güvenlik reformunun nedenleri, amaçları ve uygulama sürecini detaylı bir şekilde incelemektedir. Ayrıca reformun kadınlar üzerindeki etkilerini, çalışma hayatına katılımı, emeklilik, sağlık hizmetlerine erişimi ve aile içi dinamikleri gibi çeşitli alanlarda ele alırken kadınların sosyal güvenlik avantajlarından nasıl etkilendiğini ve bu değişikliklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerindeki potansiyel etkilerini değerlendirmektedir. Yazar, reformun olumlu ve olumsuz yönlerini ele alarak, kadınların sosyal güvenlik sistemi içindeki konumlarını güçlendiren veya zayıflatan unsurları tartışmakta ve reformun uygulanmasındaki pratik zorlukları ve politika önerileri gibi konulara da odaklanmakta ve sosyal güvenlik reformunun kadınlar üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Ayrıca toplumun genel sosyal güvenlik algısını ve bu reformun Türkiye'deki genel ekonomik ve sosyal yapıyla nasıl etkileşimde bulunduğunu da değerlendirirken devletin vazifesinin ve çalışma münasebetlerinin dönüşümünün kadınlara özgü gizil yeni toplumsal rizikolar ortaya çıkardığına ve öteki taraftan da kimlik farkındalığının kuvvetlenmesinin meydana çıkardığı çatışmalara değinmektedir.

“Toplumsal Cinsiyet ve Sağlık Reformu: Politikalar ve Etkileri”(251-276) başlıklı onuncu bölümde yazar, Türkiye'deki sağlık sektöründeki toplumsal cinsiyetle ilgili politikaları ve bu politikaların sağlık hizmetleri üzerindeki etkilerini inceleyen kapsamlı bir analiz sunmakta ve sağlık reformlarının toplumsal cinsiyet eşitliği açısından nasıl bir rol oynadığını anlamak amacıyla, sağlık politikalarının tasarımından

uygulanmasına kadar olan süreçleri detaylı bir şekilde ele almaktadır. Yazar, sağlıkta dönüşüm programının kadınlar için yetersiz olduğunu, onların ihtiyaçlarına cevap veremediğini belirterek sağlık politikalarının cinsiyet temelli farklılıkları nasıl etkilediğini ve bu politikaların toplumsal cinsiyet eşitliği üzerindeki potansiyel etkilerini incelemektedir. Yazar, toplumsal cinsiyet sahasında ülkemizde söylenen ile tatbik arasında tehlikeli bir ayrılık bulunduğunu ifade ederek reformun hayata geçirilmesinin erişim sahasındaki problemleri fazlaca derinleştireceğini söyleyerek, bu ayrılığın bertaraf edilmesi için politika geliştiricilerin toplumsal cinsiyet sorunlarına yönelik davranışlarını değiştirecek ayrıntılı ve uzun devirli izlemlerin gerekliliğini vurgulamaktadır. Kadınlar için oluşturulacak politikaların yukarıdan aşağıya olmaması gerektiğini ifade eden yazar, sivil toplum örgütlerinin ve bilhassa da kadın kuruluşlarının politika oluşturma aşamalarına dahil olmalarına olanak sağlayacak sistemlerin geliştirilmesinin önemine değinmektedir.

“Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminde Toplumsal Cinsiyetçi Farklılaşma”(279-297) başlıklı on birinci bölümde yazar, Türkiye’deki bireysel emeklilik sistemi içindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini inceleyerek, sistemdeki farklılaşmaları analiz etmeye çalışmakta ve bireysel emeklilik sisteminin kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliklere nasıl katkıda bulunduğunu, bu sistemin emeklilik dönemine yönelik etkilerini ve toplumsal cinsiyetle ilgili bu farklılaşmanın nedenlerini ele almaktadır. Ayrıca, bireysel emeklilik sisteminin tasarımındaki cinsiyet temelli farklılıkları ve bu farklılıkların emeklilikteki gelir eşitsizliğine nasıl yansıtıldığını detaylı bir şekilde değerlendirmekte ve kadınların sisteme katılımını etkileyen sosyal, ekonomik ve kültürel faktörleri de incelemektedir. Yazar, bireysel emeklilik sistemini cinsiyet perspektifinden ele alarak, sistemin mevcut durumunu değerlendirmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmaya yönelik önerilerde bulunmaktadır. BES’te kadınlar ve erkekler açısından yaptıkları katkı bakımından anlamlı bir farklılık olmadığını ifade eden yazar, kırsal kesimde yaşayan kadınların eğitim seviyesi düşükçe emeklilik gelirinin azaldığını ancak kentte yaşayan kadınların eğitim seviyesi arttıkça emeklilik gelirinin de yükseldiğini ve neticede kadınların emeklilik devrindeki gelirleri ananevi emeklilik mekanizmasında özel emeklilik mekanizmalarında olduğundan daha fazla olduğu vurgulanmaktadır.

“Çocuk ve Yaşlı Bakıcıları: Enformel Sektördeki Kadınlar”(301-326) başlıklı on ikinci bölümünde yazar, Türkiye’deki çocuk ve yaşlı bakım sektöründeki enformel çalışma koşullarını, ev işçiliğinin yapısını ve ilerlemesini ve kurumsallaşmasını ve bu alanda faaliyet gösteren kadınların deneyimlerini ele almaktadır. Kitap, genellikle kadınların üstlendiği bu bakım görevlerinin resmi olmayan sektörde nasıl gerçekleştiğini, bu kadınların karşılaştığı zorlukları, iş güvencesi eksikliğini, sosyal güvence sorunlarını ve benzeri konuları birtakım istatistikî verilere dayanarak incelemekte ve bu kadınların yaşadığı günlük hayatın içine dalarak, onların duygusal deneyimlerini, aileleriyle ilişkilerini ve toplumsal konumlarını da detaylı bir şekilde değerlendirmektedir. Yazar, enformel bakım sektörünün genel ekonomik ve sosyal bağlam içinde nasıl konumlandığını ve bu kadınların yaşamlarındaki belirleyici faktörleri vurgulayarak, Türkiye’deki bakım sektöründeki kadın emeğine dair kapsamlı bir portre sunmakta ve çözümün, emeğin bilhassa da biçimsel emeğin örgütlü olması, çalışma yasalarının tekrardan düzenlenmesi ve özel kesimden daha çok kamu kuruluşlarının yeniden ele alınmasında olduğuna işaret etmektedir.

“Türkiye’de Kadın ve Sendikacılık”(329-352) başlıklı on üçüncü bölümünde yazar, Türkiye’deki kadınların sendikalara katılımını etkileyen faktörleri ve bu alandaki engelleri incelemekte ve toplumsal cinsiyet normları, aile baskıları, iş yerindeki ayrımcılık gibi etkenlerin kadınların sendikalara aktif katılımını zorlaştırdığını ve kadın işçilerin sendikal hakları ve işçi hakları mücadelelerindeki rollerini analiz ettiğini ve bu bağlamda, sendikaların kadın emeği için mücadelede nasıl bir araç olduğu üzerinde durmaktadır. Yazar, sendikaların toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki rolünü ve bu alandaki başarıları ile zorlukları ele almakta ve toplumsal cinsiyet eşitliği için sendikaların nasıl bir etkileşimde bulunduğunu ve bu konuda hangi politikaları benimsediklerini incelemektedir. Ayrıca kadınların sendika idare kademelerinden hariç tutulmalarının ana sebeplerinin annelik vazifeleri ile sendikalardaki patriarkal yapının olduğunu belirterek, kadınların ortaya koymuş olduğu çözümlerin çok manalı olduğuna değinerek 12 Eylül kanunlarının kaldırılmasını ve Türkiye’deki siyasal partilerin sendikalara el atmaktan çaymaları gerektiğine dikkat çekerek, kadınların sendikalardaki ikincil vazifelerinin en mühim sebebinin 1980 senesinden sonra Türkiye’de tatbik edilmeye başlayan neo-liberal politikalar olduğunu ileri sürmektedir.

Bu kitap, Türkiye’deki neoliberal ekonomik rejimin sosyal politikalar ve toplumsal cinsiyet

üzerindeki etkilerini, özellikle kadınların konumu açısından incelemektedir. Yazar(lar), piyasa, özel ve kamusal patriarkallığın etkileşimini vurgulayarak, kadın emeğinin bu üçlü yapı içinde nasıl marjinalleştirildiğini ve sömürüldüğünü tartışmaktadır. Kitap, sosyal güvenlik reformlarının cinsiyet eşitsizliğini nasıl kurup yeniden ürettiğini ve kadınların sosyal güvencesizlikle karşı karşıya kalma süreçlerini analiz etmektedir. Neoliberal politikaların, kadın emeği üzerindeki olumsuz etkilerini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini nasıl derinleştirdiğini ortaya koyarak, Türkiye'deki refah rejimi, kadın hareketi ve toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerinin kesişim noktasını değerlendiren ilk çalışmalardan biridir.

Kitabın odaklandığı konunun Türkiye'deki neoliberal iktisadi rejimin sosyal politikalar üzerindeki etkilerinin, özellikle toplumsal cinsiyet ile kadın yönünden ele alındığı teması net bir şekilde belirtilmiştir. Neoliberal politikaların toplumsal cinsiyet üzerindeki etkileri üzerine bir yoğunlaşma söz konusu ve kitap, sosyal politikanın farklı alanlarını ele alarak kadının ücretsiz bakım emeği, ev içi emek, ve biçimsel pazarı da içeren geniş bir perspektife sahiptir. Ayrıca kitap, sosyal güvenlik reformlarının kadınları nasıl etkilediğini analitik bir bakış açısıyla incelemekte ve cinsiyetçi farklılaşmaları ve kadınların sosyal güvence tahribatını detaylı bir şekilde açıklamaktadır. Kitap, neoliberal politikaların sosyal politikadaki etkilerini eleştirerek, bu politikaların kadın emeği üzerindeki sömürüyü nasıl artırdığını vurgulamakta ve toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerini nasıl etkilediğini ve bu taleplerin karşısında neleri sorguladığını detaylı bir şekilde ele almaktadır.

Kitabın dilinin akıcılığı, kompleks konuları anlaşılır bir şekilde aktarma yeteneğiyle dikkat çekmektedir. Konuların net bir şekilde ifade edilmesi ve cümle yapılarının okuyucunun anlaması için düzenlenmesi, kitabın akıcılığını artırmaktadır. Yazar(lar)'ın karmaşık konuları anlaşılır bir şekilde ifade etme yeteneği, okuyucunun metni takip etmesini kolaylaştırmaktadır. Yazar(lar)'ın sunulan verileri ve analizleri kullanarak konuları tartışması, kitabın etkisini artırmaktadır. Yazar(lar)'ın neoliberal politikaların sosyal politikadaki etkilerini eleştirel bir bakış açısıyla ele alması, kitabın etkililiğini artırmaktadır. Eleştiri, okuyucuların düşüncelerini olanaklı kılmakta ve bu da kitabın tartışma yaratmasını sağlamaktadır.

Kitap, ayrıntılı ve titiz incelemelerle desteklenmesi kitabın argümanlarını güçlendirmiş ve okuyucuya daha derinlemesine bir bakış açısı sunmuştur. Kitap, toplumsal cinsiyet ve kadın perspektifinden neoliberal politikaların sosyal politikalar üzerindeki etkilerini eleştirerek okuyuculara kapsamlı bir bakış açısı ve ayrıntılı analizler sunmakta, böylece alana önemli bir katkı sağlamaktadır.